กจฺจายน ธาตุ มญฺชูสา

๚ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส๚

นิรุตฺติ นิกรา’ปาร-ปารวาร’นุตฺคํ มุนึ,
วนฺทิตฺวา ธาตุมญฺชูสํ-พฺรูมิ ปาวจนญฺชสํ๚

โสคตาคม มา’คมฺม-ตํ ตํวฺยากรณานิ จ,
ปาเฐ จา’ปสฺฐิตาเป’ตฺถ ธาตฺวตฺถา จ ปวุจฺจเร๚

ฉนฺท’หานิตฺถโม’การํ-ธาตฺวนฺตานํ สิยากฺว จิ, ยูนํ ทีโฆ จ ธาตุมฺหา-ปุพฺพม’ตฺถปทํ อปิ๚

๑. ภู สตฺตายํ ปจ ปาเก คมฺสปฺป คติมฺหิ (จ);
สิโลก (ธาตุ) สงฺฆาเต สกิ สงฺกาย (วตฺตเต;)๚

๒. (อโถ) กุก-วกา’ทาเน เก สเทฺท อกิ ลกฺขเณ;
กุ สเทฺท กุจฺฉิเต ฎงฺก ธารเณ มกิ มณฺฑเน๚

๓. วกิ โกฏิลฺลยาตฺราสุ สกฺก-ฎีกทฺวยํ คเต;
กกิ โลลตฺตเน ยาเต ตกี (อิธ) คตาทิสุ๚

๔. วว, โลกนวิตฺติสุ จกฺขวฺติมฺหิ (ตุ) รุกฺข (จ) เข ถิรหึสขเณ นิย, โม’ปนยิฏฺฐิ วตาทิส มุณฺฑิสุ ทิกฺข (’ถ) กกฺข-กขา หสเน ตุร, หึสนวุทฺธิคตีสุ (หิ) ทกฺข’ทนมฺหิ (ตุ) ชกฺข (จ) ภกฺข (มตา) อน, ชาลทุเขสุ (ตุ) ทิกฺข (จ) ทุกฺข (จ) อิกฺข ทิส’งฺก น โก’ข สุเส๚

๕. [อ] นิกฺข จุมฺพเน’(ปิ) สิกฺข วิชฺชุ’ปาทุ’ ปาสานมฺหิ รกฺข คุตฺติวารเณ (ปิ) อุณฺฉเน (สิยา’ปิ) ภิกฺข ยาวลทฺธย’ลทฺธิสู (ปิ) วกฺข โรสสํหเตสุ โมกฺข มุตฺติยํ จเช (ปิ) จิกฺข วาจโพธ เนสุ๚

[พ] นข มข รข นงฺขามงฺขรกฺขี’ขีลงฺขา ลข วข อิข อิงฺขา อุงฺข วงฺขู’ข คตฺยํ วขิ มขิ กขิ กเงฺข ขี ขเย อุกฺข เสเก ขุ ขุตฺธนิสุ (วุโตฺต) เข(’ถ) ขาเท สุเป (จ๚)

๖. อโคฺค (ตุ) คติโกฏิเลฺล ลค สเงฺค มเค’สเน;
อคี อิคี ริคี ลิคี วคี คตฺย’ตฺถธาตโว๚

๗. สิลาฆ กตฺถเน ชคฺฆ หสเน อคฺฆ อคฺฆเน;
สิฆี อาฆายเน (โหติ) ลฆิ โสสคตีสุ (จ;)๚

๘. วจ พฺยตฺตวเจ ยาจ ยาจเน รุจ ทิตฺติยํ;
สุจ โสเก กุจ สเทฺท (อโถ) วิจ วิเวจเน๚

๙. อญฺจ ปูชาคเต วญฺจ คมเน กิญฺจา’วมทฺทเน;
ลุญฺจา’ปนยเน นจฺจ นจฺจเน มจ โรจเน๚

๑๐. อจฺจา’จฺจเน จุ วจเน สโจ (ตุ) สมวายเน;

ปจ ยาเต กจิ-วจฺจ ทิตฺติยํ มจิ ธารเณฯ

๑๑. ปุจฺฉ สมฺปุจฺฉเน มุจฺฉ โมหสฺมึ ลญฺฉ ลกฺขเณ;
อญฺฉา’ยาเม (ภเว) ปุญฺฉ ปุญฺฉเน อุญฺฉ อุญฺฉเนฯ

๑๒. ตโจฺฉ ตนุกิรเย ปิญฺฉ ปิญฺฉเน ราช ทิตฺติยํ;
วชา’ชคมเน รญฺช ราเค ภญฺชา’วมทฺทเนฯ

๑๓. อญฺชุ พฺยตฺติคตีกนฺติ มกฺขเณเสฺว’ช กมฺปเน;
ภช สํเสวเน สญฺช สเงฺค (ตุ) อิญฺช กมฺปเนฯ

๑๔. ยช เทวจฺจเน ทานสงฺคตีกรเณสุ (จ);
ติชกฺขมนิสาเนสุ ทาเน(’ปิ) จช หานิยํฯ

๑๕. สชา’ลิงฺคน วิสฺสชฺช นิมฺมาเณ มุชฺช มุชฺชเน;
มชฺช สํสุทฺธิยํ ลชฺช ลชฺชเน ตชฺช ตชฺชเนฯ

๑๖. อชฺช-สชฺชา’ชฺชเน สชฺช นิมฺมาเณ คชฺช สทฺทเน;
คุช-กุช ทฺวยํ สเทฺท อขฺยเตฺต ขชฺช ภกฺขเณฯ

๑๗. ภชฺช ปาเก วิชิ ภยจลเน วีช วีชเน;
ขชี คมนเวกเลฺล ชี ชเย ชุ ชเว (สิยา;)ฯ

๑๘. เฌ จินฺตายุชฺฌ อุสฺสเคฺค คมเน อฏ-ปฏ ทฺวยํ;
นฏ นเจฺจ รฏ ปริภาสเน วฏ เวฐเนฯ

๑๙. วฏฺฏ อาวตฺตเน วณฺฏ วณฺฏเตฺถ กฏ มทฺทเน;
ผุโฏ วิสรณาทีสุ กฏ สํวรเณ คเตฯ

๒๐. ฆุฏ โฆเส ปติฆาเต วิฏ’โกฺกเส (จ) เปสเน;
ภฏ ภตฺยํ กุฏ-โกฏฺฏเจฺฉทเน ลุฏ โลฏเนฯ

๒๑. ชฏ-ฌฏ-ปิฏ สงฺฆาเต จิฏ’ตฺตาเส ฆฏี’หเน;
ฆฏิ สงฺฆฏฺฏเน ตฏฺฏ เจฺฉทเน มุฏ มทฺทเนฯ

๒๒. ปฐ พฺยตฺตวเจ เหฐ พาธายํ เวฐ เวฐเน;
สุฐี-กุฐี ทฺวยํ โสเส ปีฐ หึสนธารเณฯ

๒๓. กฐ โสสนปาเกสุ วฐ ถุลตฺตเน (ภเว);
กฐิ โสเส รุฐ-ลุโฐ’ปฆาเต สฐ เกตเวฯ

๒๔. (สิยา หฐ พลกฺกาเร กฑิเภเท กฑิจฺฉิเท;
มณฺฑ วิภูสเน จณฺฑ จณฺฑิเกฺก ภฑิ ภงฺฑเนฯ

๒๕. ปฑิ อุปฺปณฺฑเน ลิงฺคเวกเลฺล มุฑิ ขณฺฑเน,
คฑิ วเตฺต’กเทสมฺหิ คฑิ สนฺนิวเย(’ปิจ;);

๒๖. รฑิ-เอรฑิ หิํสายํ ปิฑิ สงฺฆาตอาทิสุ,
กุฑิ ทาเห ปฑิ คเต หิฑิ อาหิณฺฑเน (สิยา;);

๒๗. กรณฺฑ ภาชน'ตฺถมฺหิ (อโถ) ลฑิ ชิคุจฺฉเน,
(วตฺตเต) เมฑิโกฏิเลฺล สฑิ คุมฺพตฺถมีรเณ;

๒๘. (อโถ'ปิ) อฑิ อณฺฑเตฺถ (ทิสฺสเต) ตุฑิ โตฑเน,
วฑฺฒ สํวฑฺฒเน กฑฺฒ กฑฺฒเณ ภณ ภาสเน;

๒๙. โสณ วเณฺณ คุณ'ภฺยาเส อิณ-เผณ ทฺวยํ คเต,
ปณ โวหารโถเมสุ (วตฺตเต) กณ มิลเน;

๓๐. อณ-รณ-กณ-มุณ-กฺวณ-กุณ สเทฺท,
ยต ปติยตเน ชุต ทิตฺติมฺหิ;
อต-ปต คมเน จิต สญฺญาเณ,
กิต วาสา'โท วตุ วตฺตุมฺหิฯ

๓๑. (ภเว) กตฺถ สิลาฆายํ มถ-มตฺถ วิโลฬเน,
นาถ ยาจนสนฺตาป อิเสฺสรา'สึสเนสุ (จ;)

๓๒. ปุถ (เจ) ปุถุ วิตฺถาเร พฺยถ ภีติจเลสุ (จ),
โคตฺถุ วํเส ปถ-ปนฺถ คเต นนฺท สมิทฺธิยํ;

๓๓. วนฺทา'ภิวาทโถเมสุ คท พฺยตฺตวเจ'(ปิจ),
(อโถ) นินฺท ครหายํ ขทิ ปกฺขนฺทนาทิสุ;

๓๔. เอที (ตุ) กิญฺจิจเลน จทิ กนฺติหิฬาทเน,
กิลิที ปริเทวาโท อุทิสฺสวกิเลทเน;

๓๕. อิที (ตุ) ปรมิสฺสริเย อทิอนฺทุ (จ) พนฺธเน,
ภคนฺท เสวเน (โหติ) ภทฺท กลฺยาณกมฺมนิ;

๓๖. สิท สิงฺคารปาเกสุ สทฺทุหริตโสสเน,
มทิ พเลฺย มุท-มทา สโนฺตเส มทฺท มทฺทเน;

๓๗. สนฺทุ ปสฺสวนาทีสุ กนฺท'วฺหาเน (จ') โรทเน,
วิท ลาเภ ทท ทาเน รุทิ อสฺสุวิโมจเน;

๓๘. สโท วิสรณา'ทานคมเน (จา')วสาทเน,
หิฬาท (ตุ) สุเข สูทกฺขรเณ รท วิเลขเณ;

๓๙. สาท อสฺสาทนาทีสุ คท พฺยตฺตวเจ'(ปิจ),
นท อพฺยตฺตสเทฺท (ตุ) รทา'ทา-ขาท-ภกฺขเณ;

๔๐. อทฺท ยาจนยาตฺราทิสฺว (โถ) มิท สิเนหเน,
(สิยา) ขุท ชิคจฺฉายํ ทพิทฺท ทุคฺคจฺจํ (หิ ตุ;)

๔๑. ทา ทเว ทุ คตีวุทฺธยํ ทา ทาเน วิท ชานเน,
ตทิ อาลสิเย พาธ พาธายํ คุธ กีฬเน;

๔๒. (อโถ) คาธ ปติฏฺฐายํ วุฐุ-เอธ (จ) วุทฺธิยํ,
ธา (โหติ) ธารเณ (เจว) จินฺตายํ พุธ โพธเน;

๔๓. สิธุ คติมฺหิ ยุธ สมฺปหาเร วิธ เวธเน,
ราธ หิํสายสํราเธ พธ-พนฺธ (จ) พนฺธเน;

๔๔. สิธ-สาธ (จ) สิทฺธิมฺหิ เธ ปาเน อินฺธ ทิตฺติยํ,
มาน ปูชาย วน-สน สมฺภเว อน ปาณเน;
กน ทิตฺติคตีกนฺตฺยํ ขน-ขนฺว'วทารเณฯ

๔๕. คุป โคปนเก คุป สํวรเณ ตป สนฺตาเป ตป อิสฺสริเย,
จุป มนฺทคเต ตปุอุเพฺพเค รป-ลป วาเกฺย สป อโกฺกเส;

๔๖. ชป-ชปฺป วเจ'พฺยเตฺต ตปฺป สนฺตปฺปเน (สิยา),
กปี กิญฺจิจเล กปฺป สามเตฺถ เวปุ กมฺปเน;

๔๗. ตปฺป สนฺตคเตเจฺฉเท ตเกฺก หิํสาทิสุ'(จฺจเต),
วป พีชวินิเกฺขเป ธูป สนฺตปเน'(ปิ จ);

๔๘. จป สาเนฺตฺว ปุ ปวเน ฌป ทาเห สุโป สเย,
ปุปฺผ วิกสเน (โหติ) รมฺพ'ลมฺพวสํสเน;

๔๙. จุมฺพ วทนสํโยเค กมฺพ สํวรเณ (มโต),
อมฺพ สเทฺท (จ) อสฺสาเท ตายเน สพิ มณฺฑเน;

๕๐. คพฺพ ทเปฺป'พฺพ-สพฺพา'(ปิ) คมเน ปุพฺพ ปูรเณ,
คุมฺพ'พฺพคุมฺพเน จพฺพ อทเน อุพฺพ ธารเณ;

๕๑. ลภ ลาเภ ชมฺภ คตฺตวินาเม สุภ โสภเน,
ภี ภเย รภ ราภเสฺส (จา)'รเมฺภ ขุภ สญฺจเล;

๕๒. ถมฺภ-ขมฺภ ปติพเนฺธ คพฺภ ปาคพฺภิเย วเธ,
สุมฺภ สํสุมฺภเน สมฺภ วิสฺสาเส ยภ เมถุเน;

๕๓. ทุภ ชีคิํสเน ทพฺภ คนฺถเน อุทฺรภา'ทเน,
กมู (ตุ) ปทวิเกฺขเป ขมู (ตุ) สหเณ (สิยา;)

๕๔. ภมุ อนวฏฺฐาเน (จ) วมุ อุคฺคิรณาทิสุ,
กิลมุ-กฺลมู เคลเญฺญ รมุ กีฬา'ย (มีริโต;)

๕๕. ทโม ทเม นม นเม (อโถ) สม ปริสฺสเม,
ยมุ อุปรเม นาเส อม ยาเต มุ พนฺธเน;

๕๖. ธโม ปุโม (จ) ธมเน ตม สงฺกาวิภูสเน,

ธุม-ถีม (จ) สงฺฆาเต ตม สานฺตฺว’วสาทิเย;

๕๗. อโย วโย ปย-มโย นโย รยคติมฺหิ (จ)
ทย ทานคตีรกฺขา หึสาทิสุ ยุ มิสฺสเน;

จาย สมฺปูชเน ตาย สนฺตาเน ปาย วุฑฺฒิยํ,
(อโถ) อุสูย โทสา’วิกรเณ สาย สายเน;

๕๘. ตร ตรณสฺมึ ถร สนฺถรเณ ภร ภรณสฺมึ ผร สมฺผรเณ,
สร คติ จินฺตา หึสา สเทฺท ผุร จลนาโท หร หรณสฺมึ;

๕๙. ริ สนฺตติสฺมึ ริ คเต รุ สเทฺท ขุรจฺฉิทสฺมึ ธร ธารณมฺหิ,
ชร ชีรณเตฺถ มรปาณจาเค ขร เสกนาเส ฆร เสวนมฺหิ;

๖๐. คโร นิคเรณ เสเก ทร ฑาเห วิทารเณ,
จร คติภกฺขเณสุ วร สํวรณาทิสุ;

๖๑. จรเจฺฉเท อรนาเส คเต (จ) ปูร ปูรเณ,
กุร โกฺกเส นร นเย ชาคร สุปินกฺขเย;

๖๒. ปีลฺ-ปลู-สล-หุลา คตฺย’ตฺถา จล กมฺปเน,
ขล สญฺจลเน ผุลฺล วิกาเส ชล ทิตฺติยํ;

๖๓. ผล นิปฺผตฺติยํ (โหติ) ทล ทิตฺติวิทารเณ,
ทล ทุคฺคติยํ นีล วเณฺณ มีล นิมีลเน;

๖๔. สิล สมาธิมฺหิ กีล พเนฺธ คล-คิลา’ทเน,
กูล อาวรเณ สูล รุชายํ พลปาณเน;

๖๕. ตล-มูล ปติฏฺฐายํ วล-วลฺล นิวารเณ,
ปลฺล นิเนฺน (จ) คมเน มล-มลฺล’วธารเณ;

๖๖. (วตฺตเต) ขิล กาฐิเนฺน กลิเล อล-กล ทฺวยํ,
เวลฺล สญฺจลเน กลฺล สชฺชเน อลิพนฺธเน;

๖๗. จุลฺล หาวกิรเย ถูลา’กสฺสเน จูล มทฺทเน,
(วตฺตเต) ขล โสเจเยฺย ปล รกฺขคเตสุ(ปิ;)

๖๘. เกล-เขล-เจล-เปล-เวล-สญฺจลนาทิสุ,
อว รกฺขเณ ชีว ปาณธารเณ (ตุ) ปฺลโว คเต;

๖๙. กณฺฑุวนมฺหิ กณฺฑุโว สรเณ เฉทเน ทเว,
ทโว (ตุ) ทวเน เทวฺ เทวเน เสวุ เสวเน;

๗๐. ธาว คมนวุทฺธิมฺหิ (ปฐิโต) โธวุ โธวเน;
เว-วี เทฺว ตนฺตุสนฺตาเน เว-วุ สํวรเณ (สิยา)
เหฺว อวฺหาเน เกว เสเก ธุว ยาตฺรา ถิเรสุ (จ;);

๗๑. อส คส อทเน ฆส อทนสฺมึ-อิส ปริเยเส อิสุอิจฺฉายํ,
สสุ ปาณนคติหึสา’ทฺย’เตฺถ-มส อามสเน มุส สโมฺมเส;

๗๒. กุส อโกฺกเส ทุส อปฺปีเต-ตุส สโนฺตเส ปุส โปสมฺหิ,
รุส อาเลเป รุส หึสายํ-มสุ มเจฺฉเร อุสุ ทาเห (’ปิ;)

๗๓. หส หสนสฺมึ ฆุส สทฺทสฺมึ-ตส อุเพฺพเค ตฺรส อุเพฺพเค,
ลส กนฺตฺย’เตฺถ รส อสฺสาเท-(ปุน)ภส ภสฺมิกรเณ(จา’ปิ;)

๗๔. คเวส มคฺคเณ ปํส นาสเน ทิส เปกฺขเณ,
สาสา’นุสิฎฺฐิยํ หํส ปีติยํ ปาส พนฺธเน;

๗๕. สํส ปสํสเน อิสฺส อิสฺสายํ กสฺส กสฺสเน,
ธํส ปธํสเน สึส อิจฺฉายํ ฆํส ฆํสเน;

๗๖. สํส-ทํสา (ตุ) ฑสเน ภาส วาจาย ทิตฺติยํ,
(สิยา) ภุส อลงฺกาเร (อโถ) อาสู’ปเวสเน;

๗๗. วส กนฺตินิวาเสสุ วสฺสเสจนสทฺทเน,
กิส สาเณ กส คเต กส หึสาวิเลขเน;

๗๘. ทิสา’ติสชฺชนา’ทีสุ กาส ทิตฺติมฺหิ สชฺชเน,
(ทฺเว ธาตุ) ขส-ฌส หึสายํ มิส มิลเน;

๗๙. สุ หึสากุลสนฺธานยาตฺรา’ทีสุ สุ ปสฺสเว,
สุ สเทฺท สุ ปสวเน สิ สเย (จ) สิ เสวเน;

๘๐. มห ปูชายา’รหปูชายํ-คุห สํวรเณ ลิห อสฺสาเท,
รห จาคสฺมึ มุห มุจฺฉายํ-มห สตฺตายํ พหุ สํขฺยาเน;

๘๑. สห ขเม ทห ภสฺมิกรเณ (จ) ปติฎฺฐายํ,
รุห สญฺชนเน อูห วิตเกฺก วห ปาปเณ;

๘๒. ทุห’ปฺปปูรเณ นาเส ทิโห อุปจเย (มโต),
นินฺทายํ ครโห อีห ฆฎฺฏเน มิห เสวเน;

๘๓. คาห วิโลฬเน พฺรูห-พห-พฺรห (จ) วุทฺธิยํ,
เวฺห สทฺทมฺหิ หสเน หา จาเค ลุฬ มนฺถเน
กีฬวิหารมฺหิ ลฬ วิลาเส’(เมสวุทฺธิกา;)

ตุทาทโย อวุทฺธิกา

๘๔. ตุท พฺยถายํ (ตุ) นุท เกฺขปเณ ลิข เลขเณ,
กุจ สโงฺกจเน ริจ กฺขรเณ ขจ พนฺธเน;

๘๕. อุจ สเทฺท สมวาเย วิชี ภยจเลสุ (จ),
(วตฺตเต) ภุช โกฏิเลฺล วลโญฺช (ตุ) วลญฺชเน;

๘๖. ภช เสวาปุถกฺกาเร รุช โรเค อฏา’ฏเน,
กุฏเจฺฉเท (จ) โกฏิเลฺล อคา สชฺฌายนา’ทิสุ;

๘๗. ปุโณ สุภ กิรเย วตฺต วตฺตเน จต ยาจเน,
ปุถ ปาเก ปูติภาเว กุถสํเกฺลสเน’(ปิ จ;)

๘๘. (อุโภ ธาตุ) ปุถ-ปถ วิตฺถาเร วิท ชานเน,
หท อุจฺจาร อุสฺสเคฺค-จินฺตายํ มิท หิํสเน;

๘๙. นนฺธ วินนฺธเน ถีน-ปุน สงฺฆาตวาจิโน,
กป อจฺฉาทเน วปฺป วารเณ ขิป เปรเณ;

๙๐. สุโป สเย ฉุโป ผเสฺส (วตฺตเต) จป สานฺตฺวเน,
นภ (ธาตุ) วิหิํสายํ รุมฺภ อุปฺปีฬนาทิสุ;

๙๑. สุมฺภ สํสุมฺภเน ชมฺภ ชมฺภเน ชุภ นิจฺฉุเภ,
ธุภ นิฏฺธุภเน จมุ อทเน ฉมุ หีฬเน;

๙๒. ฌมุ ทาเห ฉมุ อทเน อิรีย วตฺตเน’(ปิ จ),
กิร (ธาตุ) วิกิรเณ คิโร นิคิรณา’ทิสุ;

๙๓. ผุร สญฺจลนาทีสุ กุร สทฺทา’ทเนสุ (จ),
ขุรเจฺฉเท วิลิขเณ ฆุร ภีเม คิลา’ทเน;

๙๔. ติล เสฺนเห จิล วาเส หิล หาเว สิลุ’ญฺฉเน,
พิล เภเท ถูล จเย กุสเจฺฉทน ปูรเณ;

๙๕. วิสปฺปเวเส ผรเณ ทิสา’ติสชฺชนา’ทิสุ
ผุล ผเสฺส มุส เถเยฺย ถุส อปฺปีกิรยาย (ตุ)
คุฬ โมเกฺข คุฬ ปริวตฺตนมฺหิ (ตุทาทโย;)

หู ภุวาทโย ลุตฺตวิกรณา

๙๖. หู-ภู สตฺตาย (มุ’จฺจนฺติ) อิ อชฺฌาเน คติมฺหิ (จ,)
ขา-ขฺยา (ทฺวยํ) ปกถเน ชิ ชเย ญา’วโพธเน;

๙๗. สี-ฬี เวหาสคมเน ฐา คตีวินิวุตฺติยํ,
นี ปาปเณ มุน ญาเณ หน หิํสาคตีสุ (’ปิ)

๙๘. ปารกฺขณมฺหิ ปา ปาเน พฺรู วาจายํ วิยตฺติยํ,
ภา ทิตฺติยํ มา ปมาเณ (อโถ) ยา ปาปุเณ (สิยา;)

๙๙. (ทฺเวปิ) รา-ลา อาทาเน วา คตีคนฺธเนสุ (ปิ,)
อส (ธาตุ) ภุวิ (ขฺยาโต) สิ สเย สา สมตฺถิเย;

ชุโหตฺยา’ทโย สหฺวิภาวลุตฺตวิกรณาฯ

๑๐๐.หู ทาเน’(ปิ จ) อาทาเน หวฺยทาเน (จ วตฺตเต,)
หา จาเค กมฺุ ยาตฺรายํ ทา ทาเน ธา (จ) ธารเณ;

อวิกรณภูวาทโย สมตฺตาฯ

รุธาทโย

๑๐๑รุธิ อาวรเณ มุจ โมจเน ริจ เรจเน,
สิจ เสเก ยุช โยเค ภุช ปาลนโภชเน;

๑๐๒ฉฺฉิ เจฺฉเท ฉิทิ เทฺวธากรเณ ภิท วิทารเณ
วิท ลาเภ ลุปเจฺฉเท วินาเส ลิปลิมฺปเน
ปิส สํจุณฺณเน หิสิ วิหึสายํ (รุธาทโย;)

ทิวาทโย

๑๐๓. ทิวุ กีลา วิชิคิํสา โวหารชฺชุติ โถมิเต,
สิวุ ตนฺตูนสนฺตาเน ขี ขเย ขา ปกาสเน;

๑๐๔. คา-คา สเทฺท (ปิ) ฆา คโนฺธ'ปาทาเน รุจ โรจเน,
กจ ทิตฺยํ มุจ โมเจ (อโถ) วิจ วิเวจเน;

๑๐๕. รุญฺช ราเค สญฺช สเงฺค ขลเน มชฺช สุทฺธิยํ,
ยุโช สมาธิมฺหิ ลุโช วินาเส ฌา วิจินฺตเน;

๑๐๖. ตา ปาลเน ฉิทิ เทฺวธากาเร มิท สิเนหเน,
มทุ'มฺมาเท ขิท ทีนภาเว ภิท วิทารเณ;

๑๐๗. สิท ปาเก ปทคเต วิท สตฺตา วิจินฺตเน,
ที ขเย สุปเน ทา (จ) ทาเน ทาตฺว'วขณฺฑเน;

๑๐๘. พุธา'วคมนา'ทีสุ อเตฺถสุ ยุธ ยุชฺฌเน,
กุธ โกเป สุธ โสเจ ราธ หิํสาย สิทฺธิยํ;

๑๐๙. ฆิธ สํสิทฺธิวุทฺธีสุ สิธ-สาธ (จ) สิทฺธิยํ,
วิธ เวเธ คิธ เคเธ รุธิ อาวรณา'ทิสุ;

๑๑๐. มน ญาเณ ชนฺ'ปฺปาเท หน หิํสาคตีสุ (ปิ,)
สินา โสเจ กุป โกเป ตป สนฺตาป ปีณเน;

๑๑๑. ลุป เจฺฉเท รุป นาเส ปกาเส ทิป ทิตฺติยํ,
ทป หาเส ลภ ลาเภ ลุภ เคเธ ขุโภ จเล;

๑๑๒. สมู'ปสม เขเทสุ หร-หิรี (จ) ลชฺชเน,
มิลา คตฺตวีนาเม (จ) คิลา หาสกฺขเย (ปิ จ;)

๑๑๓. ลี สิเลเส ทฺรวีกาเร วา คตี พนฺธเนสุ (จ,)
ลิสิ เลเส ตุส โตเส สิลิสา'ลิงฺคนาทิสุ;

๑๑๔. กิลิส กลิโส'ปตาเป (อโถ) ตส ปิปาสเน,
รุส โรเส ทิส-ทุส อปฺปีติมฺหิ (ทุเว สิยุํ;)

๑๑๕. ยุสุปฺปยตเน อสุ เขปเน (ปิ จ วตฺตเต,)
สุส โสเส ภส อโธปาเต นส อทสฺสเน;

๑๑๖. สา'สฺสาเท สา'วสาเน (จ) สา ตนูกรเณ (ปิ จ) หา จาเค มุห เวจิเตฺต นห สชฺชน พนฺธเน นห โสเจ ปิหิจฺฉายํ สินิห-สนิห ปีติยํฯ

สฺวาทโย

๑๑๗. สุ สวเณ สก สตฺติมฺหิ ขี ขยมฺหิ คิ สทฺทเน,

อป-สมฺภู (จ) ปาปุณเน หิ คติมฺหิ วู สํวเร;

กิยาทโย

๑๑๘ภฺี วินิมเย จิ จเย ชิ ชเย ญา’วโพธเน,
ถว’ภิตฺถเว กมฺปเน ธุ (อโถ) ปุ ปวเน (สิยา;)

๑๑๙ปฺี ตปฺปเณ มา ปมาเณ ขิปเกฺขเป มิ หึสเน,
มิ ปมาเณ มุ พเนฺธ (จ) ลุ ปเจฺฉเท สิ พนฺธเน
อส ภกฺขเณ (อโถ) คห อุปาทาเน (กิยาทโย;)

ตนาทโย

๑๒๐ ตนุ วิตฺถาเร สก สตฺติสฺมึ-ทุ ปริตาเป สนุ ทานสฺมึ,
วน ยาจายํ มนุ โพธสฺมึ-หิ คเต อป ปาปุณนสฺมึ (หิ,)
กร กรณสฺมึ(ภวติ)สิ พเนฺธ-สุ อภิสฺสวเน(ตนุ อาทีนิ;)

นิจฺจํ เณณยนฺตา จุราทโยฯ

๑๒๑ จุร เถเยฺย โลก (ธาตุ) ทสฺสเน อกิ ลกฺขเณ,
สิยา ถก ปติฆาเต (ปุน) ตกฺก วิตกฺกเณ;

๑๒๒ ลกฺข ทสฺสนองฺกสุ (วตฺตเต) มกฺข มกฺขเณ,
ภกฺขา’ทเน โมกฺข โมเจ สุข-ทุกฺข (จ) ตกิริเย;

๑๒๓ ลิงฺค จิตฺตกิริยา’ทีสุ มค-มคฺค คเวสเน,
(ปุนา’ปิ) ปจ วิตฺถาเร เกฺลเส วญฺจ ปลมฺภเนฯ

๑๒๔ อจฺจ อชฺฌายเน อจฺจ ปูชายํ วจ ภาสเน,
รจ ปติยตเน สุจ เปสุเญฺญ รุจ โรจเน;

๑๒๕ มุจปฺปโมจเน โลจ ทสฺสเน กจ ทิตฺติยํ,
สชฺชา’ชฺช อชฺชเน ตชฺช ตชฺชเน วชฺช วชฺชเน;

๑๒๖ ยุช สํยมเน ปูช ปูชายํ ติช เตชเน,
ปช มคฺค สํวรเณ คเต ภช วิภาชเน;

๑๒๗ (อโถ) ภาช ปุถกฺกาเร สภาช ปีติทสฺสเน,
(อโถ ตุ) ฆฎ สงฺฆาเต ฆฎฺฎ สญฺจลนา’ทิสุ;

๑๒๘ กุฎ-โกฎฺฎเจฺฉทเน (เทฺว) กุฎ อาโกฎนา’ทิสุ,
นฎ นเจฺจ จฎ-ปุฎ เภเท วณฺฎ วิภาชเน;

๑๒๙ ตุวฎฺฎ เอกสยเน ฆโฎ วิสรเณ (สิยา),
คุณฺฐ โอคุณฺฐเน เหฐ พาธายํ เวฐ เวฐเน
คุฑิ เวเฐ กฑิ-ขฑิ เภทเน มฑิ ภูสเน;

๑๓๐ ปณฺฑ-ภณฺฑ ปริภาเส ทฑิ อาณาย (มีริโต),
ตฑิ สํตาฬเน ปิณฺฑ สงฺฆาเต ฉฑฺฑ ฉฑฺฑเน;

๑๓๑ วณฺณ สํวณฺณเน จุณฺณ จุณฺณเน อาณ เปสเน,
คณ สํกลเน กณฺณ สวเณ จินฺต จินฺตเน;

๑๓๒ สนฺต สโงฺกจเน มนฺต คุตฺต ภาสน ชานเน,
จิต สํเจตนา’ทิสุ กิตฺต สํสทฺทเน (ภเว;)

๑๓๓ ยต นียฺยาตเน คนฺถ สนฺทเพฺภ อตฺถ ยาจเน,

กถ วากฺยปฺปพเนฺธ (จ) วิท ญาเณ นุเท จุท;

๑๓๔ ฉทา’ปวารเณ ฉทฺท วมเน ฉนฺท อิจฺฉยํ,
วที’ภิวาท โถเมสุ ภทิกลฺยาณกมฺมนิ;

๑๓๕ หิฬาท (ตุ) สุเข คนฺธ สูจเน วิธ กมฺปเน,
รนฺธ ปาเก (อโถ) มาน ปูชายํ นุ ตฺถุติมฺหิ (ตุ;)

๑๓๖ ถุน เทวสเทฺท อูน ปริหาเน เถน โจริเย,
ธน สเทฺท ญป โตส นิสาน มารณา’ทิสุ;

๑๓๗ ลป วาเกฺย ฌป ทาเห รุป โรปณอาทิสุ,
ปี ตปฺปเน (สิยา) กปฺป วิตเกฺก ลภิ วญฺจเน;

๑๓๘ (อโถ) วหิ ครหายํ สมฺ สานฺตฺวน ทสฺสเน,
กมฺ อิจฺฉาย กนฺติมฺหิ (สิยา) โถม สิลาฆเน;

๑๓๙ ติมฺ เตมน สงฺกาสุ อม โรคคตา’ทิสุ,
สํคาม ยุเทฺธ (วเตฺตยฺย) อีร วาจา ปกมฺปเน;

๑๔๐ วร อาวรณิ’จฺฉาสุ ยาจายํ ธร ธารเณ,
ตีร กมฺม สมตฺติมฺหิ ปาร สามตฺถิยา’ทิสุ;

๑๔๑ ตุลฺ’มฺมาเน ขล โสเว สญฺจเย ปาลรกฺขเณ,
กล สงฺกลนา’ทีสุ (ภเว) มีล นิมีลเน;

๑๔๒ สีลู’ปธารเณ มูล โรหเณ ลล อิจฺฉเน,
ทุล อุเกฺขปเณ ปูล มหตฺตน สมุสฺสเย;

๑๔๓ ฆุส สเทฺท ปิส เปเส ภุสา’ลงฺกรเณ (สิยา,)
รุส ปารุสิเย ขุํส อโกฺกเส ปุส โปสเน;

๑๔๔ ทิส อุจฺจารณา’ทีสุ วส อจฺฉาทเน (สิยา,)
รส’สฺสาเท รเว เสฺนเห (อโถ) สิส วิเสสเน;

๑๔๕ สิ พเนฺธ มิสฺส สมฺมิเสฺส กุห วิมฺภาปเน สิยา,
รห จาเค คเต (จา’ปิ) มห ปูชาย (มีริโต;)

๑๔๖ ปิหิ’จฺฉายํ สิยา วีฬ ลชฺชายํ เอฬ ผาฬเน
หีฬ คารหิเย ปีฬ พาธายํ ตฬ ตาฬเน
ลฬ (ธาตู)’ปเสวา’ยํ (วตฺตตี’เมจุราทโย;)

สมตฺตา สตฺตคณาฯ

๑๔๗ ภวาที จ รุธาที จ-ทิวาทิ สฺวา’ทโย คณา,
กิยาที จ ตนาที จ-จุราทีตี’ธ สตฺตธา;

๑๔๘. กิริยาวาจิตฺตมกฺขาตุ-เม’เกกโตฺถ พหู’ทิโต,
ปโยคโต’นุคนฺตพฺพา-อเนกตฺถา หิ ธาตโว;

๑๔๙. หิตาย มนฺทพุทฺธีนํ-วฺยตฺตํ วณฺณกฺกมา ลหุํ,
รจิตา ธาตุมญฺชุสา-สีลวํเสน ธีมตา;

๑๕๐. สทฺธมฺมปเงฺกรุหราชหํโส,
อาสิฏฺฐธมฺมฏฺฐิติ สีลวํโส;
ยกฺขทฺทิเลนาขฺย นิวาสวาสี,
ยติสฺสโร โสยมิทํ อกาสิ;

กจฺจายน ธาตุมญฺชูสา สมตฺตาฯ

สาจริยานุสิฏฺฐา ปริสิฏฺฐปริภาสา

๑. เอกา เนกสฺส รานนฺตู-’ภเยสํ อนฺติมา สรา,
องฺคานุพนฺธา ธาตูนํ-วุจฺจเนฺต’ปิ ยถากฺกมํ;

๒. ธาตุโน วฺยาญฺชนา ปุเพฺพ-นิคฺคหีตํ สม’นฺติมา,
อิวเณฺณนา’รุธาทีน-มนุพเนฺธน จิณฺหิตํ;

๓. เสสา’นุพนฺธา สเพฺพสํ-โหนฺตี’ธุ’จฺจารณปฺผลา,
อุจฺจาวจปฺผลา ภาส-นฺตรมฺปตฺวา ภ วนฺติ’ปิ;

๔. นามธาตุก ภาโว’ปิ-กิริยาย อธิการโต,
วิรุทฺธนฺตราภาวา-กฺวจิเทว ปยุชฺชเต;

๕. ทฺวนฺทยุตฺติวสา กฺวาปิ-อาเทโส โยวิภตฺติยา,
คุณาทิภาว สโทฺท’ปิ-ตกิริยเตฺถ วิธียเต;